

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การส่งเสริมการผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง
ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดย

จันทิมา โปธิ และคณะ

เมษายน 2563

คณะกรรมการ

หัวหน้าโครงการ

นางสาวจันทิมา โพธิ์

สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะกรรมการ

ศาสตราจารย์วิสิฐ จະวะสิต

สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

นางพัศมัย เอกก้านตรง

สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุไรพร จิตต์แจ้

สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

นางสาวกาญจนา มหาพล

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี

นางสาวอติตดา บุญประเดิม

สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์	2
แผนการดำเนินงานวิจัย	2
ตัวชี้วัดความสำเร็จ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่การศึกษา	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ขอจริยธรรมการวิจัยในคนและติดต่อประสานงานในพื้นที่	4
จัดอบรมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น	4
เตรียมตัวอย่างอาหารหรือเครื่องปรุงรสจากปลาร้าที่มีปริมาณโซเดียมลดลง	5
สรุปผลและจัดทำรายงานส่งแหล่งทุน	6
ผลการดำเนินงาน	8
การอบรมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น	8
การเตรียมตัวอย่างอาหารหรือเครื่องปรุงรสจากปลาร้าที่มีปริมาณโซเดียมลดลง	10
สรุปผลการวิจัย	19
เอกสารอ้างอิง	20
ภาคผนวก	21

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	แผนการดำเนินงานวิจัย	2
ตารางที่ 2	ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมในปลาร้าที่ทดลองผลิตระหว่างการอบรมโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ทดลองผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF)	10
ตารางที่ 3	ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมในตัวอย่างปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF)	10
ตารางที่ 4	ปริมาณการใช้ปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการผลิตน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ (NFS และ SRFS) จากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)	11
ตารางที่ 5	ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมในน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ (NFS และ SRFS) ที่ผลิตจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)	12
ตารางที่ 6	ปริมาณการใช้น้ำปลาร้าปรุงรสและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการเตรียมส้มตำ (NFSP และ SRFSP) จาก น้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ (NFS และ SRFS) ที่ผลิตจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)	13
ตารางที่ 7	ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียม (mg) ในส้มตำ (NFSP และ SRFSP) 1 จาน ที่เตรียมจากน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ (NFS และ SRFS) ที่ผลิตจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF) จำแนกตามที่มา	13
ตารางที่ 8	ปริมาณการใช้ปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการปรุงรสแกงอ่อมไก่ (NFA และ SRFA) จากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)	15
ตารางที่ 9	ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียม (mg) ในแกงอ่อมไก่ (NFA และ SRFA) 1 หน่วยบริโภคที่เตรียมจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)	15

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 10	ปริมาณการใช้ปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการปรุงรสปลาน้ำจืด (NFP และ SRFP) จากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)	16
ตารางที่ 11	ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียม (mg) ในปลาน้ำจืด (NFP และ SRFP) 1 หน่วยบริโภคที่เตรียมจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)	17
ตารางที่ 12	ปริมาณการใช้ปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการปรุงรสแจ่วบอง (NFJ และ SRFJ) จากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)	18
ตารางที่ 13	ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียม (mg) ในแจ่วบอง (NFJ และ SRFJ) 1 หน่วยบริโภคที่เตรียมจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)	18

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 1	แผนภูมิการดำเนินงานวิจัยสำหรับการเตรียมแกงอ่อม ป่นปลา และแจ่วบอง	6
ภาพที่ 2	แผนภูมิการดำเนินงานวิจัยสำหรับการเตรียมน้ำปลาร้าปรุงรสและส้มตำ	7
ภาพที่ 3	การอบรมการผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง	9
ภาพที่ 4	ปลาร้าที่ทดลองผลิตระหว่างการอบรมโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ทดลองผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF) หลังการหมักเป็นระยะเวลา 6 เดือน	9

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญ

จากข้อมูลการสำรวจปริมาณการบริโภคเกลือแกงของประเทศไทย โดยกองโภชนาการ กรมอนามัย พ.ศ. 2552 พบว่า คนไทยกินเกลือเฉลี่ยวันละ 10.8 กรัมต่อคนต่อวัน คิดเป็นปริมาณเกลือโซเดียมที่ได้รับมากถึง 4,351.69 มิลลิกรัม (กองโภชนาการ 2522) หรือสูงกว่าประมาณ 2 เท่าของข้อแนะนำจากองค์การอนามัยโลกที่แนะนำให้บริโภคโซเดียมไม่เกินวันละ 2,000 มิลลิกรัม การบริโภคโซเดียมมากเกินไปเกินความต้องการของร่างกายเป็นปัจจัยเสี่ยงนำไปสู่โรคความดันโลหิตสูง รวมทั้งโรคหัวใจและหลอดเลือด (WHO 2012) จากผลการตรวจสุขภาพคนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 5 (National health exam survey) พบว่าความชุกของโรคความดันโลหิตสูงในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 21.4 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 24.7 ในปี พ.ศ. 2557 (วิชัย และคณะ 2557; สำนักโรคไม่ติดต่อ 2561) อัตราการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (30-69 ปี) ของคนไทยจากโรคความดันโลหิตสูงต่อประชากรแสนคน เท่ากับ 3.6 ในปี พ.ศ. 2550 และเพิ่มขึ้นเป็น 7.2 ในปี พ.ศ. 2561 (กองโรคไม่ติดต่อ 2558; กองโรคไม่ติดต่อ 2563) ทั้งนี้ เครื่องปรุงรสเป็นแหล่งหลักของโซเดียมที่ได้รับจากการรับประทานอาหาร (Amarra and Khor 2015) ภาคส่วนต่างๆ จึงร่วมมือกันดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปรุงรส เช่น น้ำปลา ซอสปรุงรส และซีอิ๊วที่มีโซเดียมลดลงเพื่อจำหน่าย โดยมุ่งหวังช่วยลดการได้รับโซเดียมและแก้ไขปัญหาโรคความดันโลหิตสูงในประชากร จากการศึกษา ในปี พ.ศ. 2549 โดยใช้เครื่องปรุงรสที่มีโซเดียมลดลงทดแทนเครื่องปรุงรสปกติในผู้ป่วยที่มีความดันโลหิตสูงเป็นเวลา 4 สัปดาห์ พบว่าความดันโลหิตตัวบนและความดันโลหิตค่าล่างลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Limmanon 2006)

ปลาร้า เป็นเครื่องปรุงรสที่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาเส้นทางปลาร้าภายใต้โครงการ “การสร้างฐานข้อมูลวัตถุดิบอาหารและเครื่องปรุงรส: อาหารท้องถิ่นภาคต่างๆ และอาหารที่นิยมทั่วไป ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ. 2557 พบว่า ปลาร้าจากร้านจำหน่าย เช่น ปลาร้าใส่แกง ประเภทปลารวม มีปริมาณโซเดียมสูงถึง 5,210 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม (อุไรพร และคณะ 2556)

การพัฒนาคุณภาพปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงภายใต้โครงการ “การพัฒนาคุณภาพปลาร้า และผลิตภัณฑ์ปลาร้าทางเลือกตามภูมิปัญญาท้องถิ่น” ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งทดลองผลิตปลาร้าตามสูตรปลาร้าจากภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยใช้สูตรต้นแบบของประชากรท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งประกอบด้วย ปลา เกลือ ร้าหยาบคั่ว และน้ำเปล่า ร้อยละ 63, 16, 5 และ 16 ตามลำดับ จากการใช้เกลือเสริมไอโอดีนสูตรลดโซเดียมลง ร้อยละ 60 ทดแทนเกลือแกง (เกลือบ้าน) พบว่า ปลาร้าที่ผลิตได้มีปริมาณโซเดียมลดลง ประมาณร้อยละ 50 เมื่อเปรียบเทียบกับปลาร้าที่หมักด้วยเกลือบ้าน โดยมีปริมาณโซเดียม 2,049 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม และหลังผ่านการหมักเป็นระยะเวลา 6 เดือน พบว่า ปลาร้าที่ข้างต้นมีความปลอดภัยต่อการบริโภค โดยตรวจไม่พบไซยาไนด์ในตับและ

ตัวจัด และมีปริมาณจุลินทรีย์เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช 37/2557) นอกจากนี้ เมื่อนำไปทดสอบทางประสาทสัมผัสในกลุ่มผู้บริโภค 55 คนพบว่า สี กลิ่น รส ของอาหารที่ปรุงโดยใช้ปลาร้าดังกล่าวไม่มีความแตกต่างกับอาหารซึ่งปรุงโดยใช้ปลาร้าที่ใช้ประจำในบ้าน แสดงให้เห็นความเป็นไปได้ในการผลิตปลาร้าที่มีปริมาณโซเดียมลดลงในเชิงพาณิชย์และแนวโน้มที่จะนำปลาร้าที่มีปริมาณโซเดียมลดลงไปใช้เพื่อช่วยลดการได้รับโซเดียมจากการรับประทานอาหารได้ (พัศมัย และคณะ 2561; สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม 2557) จึงควรส่งเสริมให้มีการผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงโดยใช้สูตรปลาร้าตามภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนให้มากขึ้น และศึกษาแนวโน้มการลดปริมาณโซเดียมจากอาหารและเครื่องปรุงที่นิยมรับประทาน เช่น น้ำปรุงรสส้มตำ ส้มตำแจ่วบอง หมก และแกง ซึ่งปรุงหรือเตรียมจากปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงทดแทนปลาร้าสูตรปกติ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลง ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน
2. เพื่อศึกษาแนวโน้มของปริมาณโซเดียมที่ลดลงในอาหารหรือเครื่องปรุงที่นิยมรับประทาน ซึ่งเตรียมจากปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง

3. แผนการดำเนินงานวิจัย

ตารางที่ 1 แผนการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรม	เดือนที่											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ประชุมทีมวิจัย	☐			☐			☐			☐		
ขอจริยธรรมการวิจัยในคน	↔											
เตรียมพื้นที่			↔									
จัดอบรมการผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง				↔								
เตรียมตัวอย่างอาหารและเครื่องปรุง						↔						
วิเคราะห์ปริมาณโซเดียมในตัวอย่าง							☐			☐		
สรุปผลและจัดทำรายงาน									↔			↔

4. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ผู้ผลิต และประชาชนผู้สนใจ ได้รับการอบรมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างน้อย 30 ราย
2. แนวโน้มของปริมาณโซเดียมที่ลดลงในอาหารหรือเครื่องปรุงที่นิยมรับประทาน ซึ่งเตรียมจากปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง อย่างน้อย 5 เมนูๆ ละ 3 สูตร

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ผลิตในชุมชนเกิดความสนใจและมีแนวโน้มที่จะผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงเพื่อจำหน่าย
2. ปริมาณโซเดียมในอาหารหรือเครื่องปรุงรสที่เตรียมด้วยปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง มีปริมาณลดลงอย่างน้อยร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับอาหารหรือเครื่องปรุงรสที่เตรียมจากปลาร้าสูตรปกติ

6. กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ทำการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน ผู้ประกอบการผลิตปลาร้า ที่ผลิตตามวิธีการหมักตามภูมิปัญญาท้องถิ่น (3-5 แห่ง)

พื้นที่การศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบจริยธรรมการวิจัยในคนและติดต่อประสานงานในพื้นที่

คณะผู้วิจัยดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ จากสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของกลุ่มอาสาสมัคร อันได้แก่ ผู้เข้าร่วมการอบรมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น แม่บ้านหรือแม่ค้าผู้เตรียมอาหารตามการวิจัยนี้ ผู้ประกอบการผลิตปลาร้าปรุงรสบรรจุขวด หลังจากโครงการได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน (COA. No. 2019/134.0406) คณะผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และ หน่วยงานปกครองท้องถิ่น เพื่อขออนุญาตให้บุคลากรร่วมเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่ผู้คัดเลือกและรับสมัครอาสาสมัครผู้เข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งจัดหาสถานที่สำหรับการอบรม จากนั้นคณะผู้วิจัยจะประชุมหารือร่วมกับผู้ประสานงานในพื้นที่ เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย กระบวนการวิจัย และขั้นตอนต่างๆ รวมทั้งแผนการดำเนินงาน

2. จัดอบรมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 2.1) คณะผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการและรายละเอียดของการอบรมให้แก่อาสาสมัครผู้เข้าร่วมการอบรม และขออนุญาตให้อาสาสมัครลงชื่อในหนังสือยินยอม (ภาคผนวก ก) เมื่อสมัครใจเข้าร่วมการอบรม
- 2.2) วิทยากรอธิบายที่มาและความสำคัญของการผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหาร และวิธีการคำนวณปริมาณเกลือที่มีโซเดียมลดลงซึ่งมีจำหน่ายในท้องตลาดเพื่อนำไปทดแทนเกลือปกติที่ผู้เข้าร่วมอบรมใช้ในการผลิตปลาร้า
- 2.3) แบ่งกลุ่มทดลองผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง จำนวน 4-5 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะต้องคัดเลือกสูตรการผลิตปลาร้าจากสมาชิกภายในกลุ่ม จำนวน 1 ตำรับ เพื่อใช้เป็นสูตรตั้งต้นในการผลิตปลาร้าโดยใช้เกลือที่มีปริมาณโซเดียมลดลงทดแทนเกลือปกติ คณะผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในแต่ละกลุ่มเพื่อช่วยเหลือในการคำนวณ ชั่งน้ำหนักและบันทึกปริมาณส่วนประกอบรวมทั้งปลาร้าที่ผสมเสร็จ
- 2.4) คณะผู้วิจัยซักถามผู้เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและปัญหาอุปสรรคในการผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง เก็บตัวอย่างปลาร้าจากแต่ละกลุ่มเพื่อดูลักษณะทางกายภาพ รวมทั้งส่งวิเคราะห์โซเดียมและโพแทสเซียมภายหลังหมักปลาร้าไว้เป็นระยะเวลา 6 เดือน

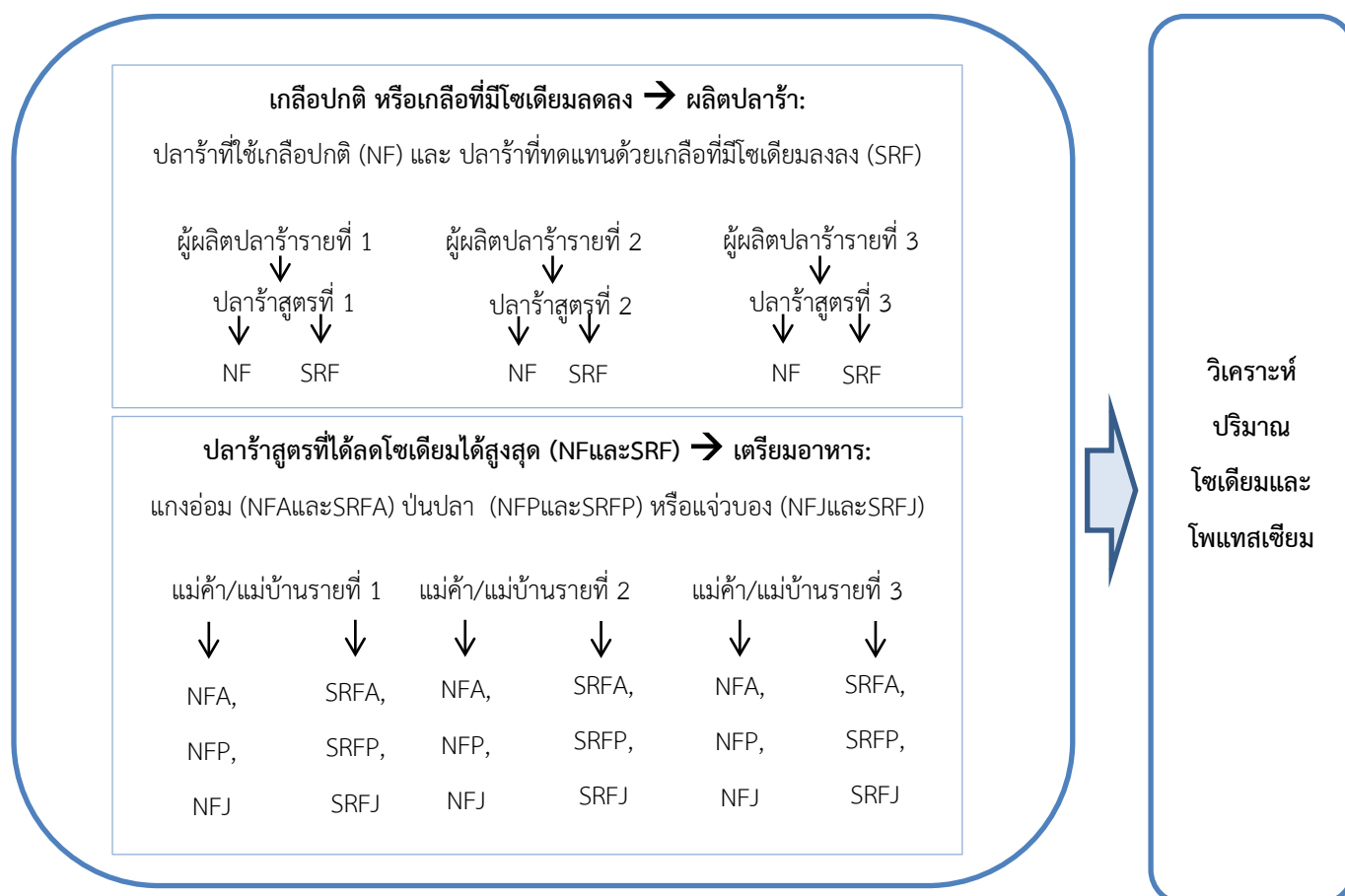
3. เตรียมตัวอย่างอาหารหรือเครื่องปรุงรสจากปลาร้าที่มีปริมาณโซเดียมลดลง

เตรียมตัวอย่างอาหารและเครื่องปรุงซึ่งใช้ปลาร้าเป็นส่วนประกอบและนิยมบริโภค จำนวน 5 รายการ ได้แก่ แกงอ่อม ป่นปลา แจ่วบอง ส้มตำ และปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ ทั้งนี้ แกงอ่อม ป่นปลา แจ่วบอง และปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ แต่ละรายการจะเตรียมโดยอาสาสมัคร 3 ราย รายละ 2 ครั้ง ด้วยปลาร้าที่มีปริมาณโซเดียมลดลงจากการหมักของโครงการ “การพัฒนาคุณภาพปลาร้า และผลิตภัณฑ์ปลาร้าทางเลือกตามภูมิปัญญาท้องถิ่น” ปี 2561 และปลาร้าสูตรปกติ สำหรับส้มตำจะเตรียมโดยอาสาสมัคร 3 ราย รายละ 6 ครั้ง ด้วยน้ำปลาร้าปรุงรส จำนวน 6 ตัวอย่างที่เตรียมดังรายละเอียดข้างต้น (ภาพที่ 1และ2) ซึ่งขั้นตอนการดำเนินงานมีรายละเอียดดังนี้

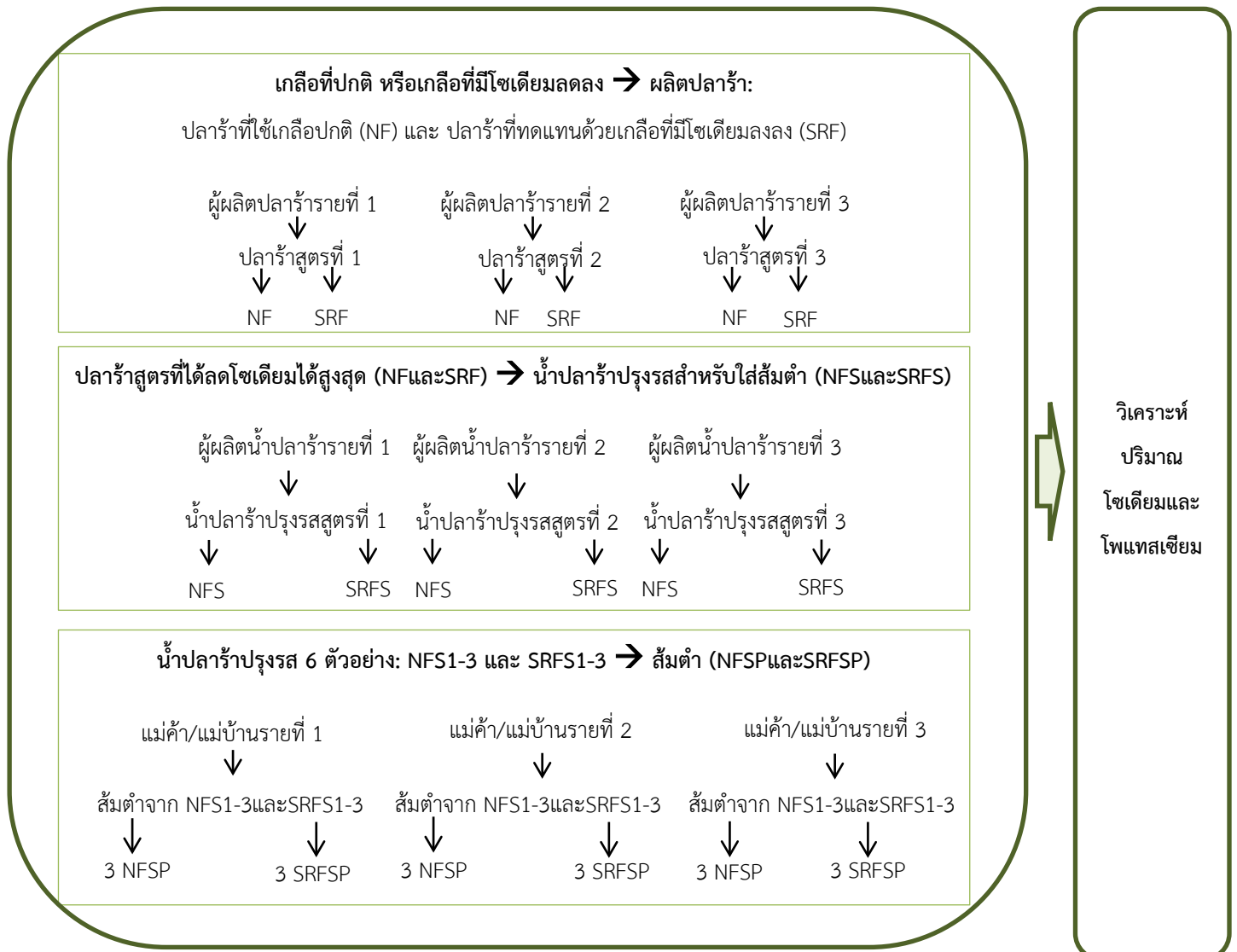
- 3.1) วิเคราะห์ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมในปลาร้าที่ผลิตในปี พ.ศ. 2561 จากผู้ผลิต 3 รายซึ่งใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลงร้อยละ 60 เปรียบเทียบกับปลาร้าที่ใช้เกลือปกติ (เกลือบ้าน) เพื่อคัดเลือกปลาร้าสูตรที่มีโซเดียมลดลงสูงสุดสำหรับนำมาใช้ในการเตรียมตัวอย่างอาหารและปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ
- 3.2) คณะวิจัยเข้าชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการและรายละเอียดของการดำเนินการแก่อาสาสมัครผู้ร่วมการวิจัยเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และขออนุญาตให้อาสาสมัครลงชื่อในหนังสือยินยอม (ภาคผนวก ข) เมื่อสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย รวมถึงนัดวันเวลาและสถานที่สำหรับปรุงอาหาร หรือปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำกับอาสาสมัครผู้เข้าร่วมวิจัย
- 3.3) ทีมวิจัยจัดเตรียมอาหารสดและภาชนะให้อาสาสมัครจัดส่วนประกอบอาหารที่ต้องใช้ที่ละรายการ
- 3.4) อาสาสมัครจัดเตรียมส่วนประกอบอาหารที่ละรายการ คณะผู้วิจัยบันทึกน้ำหนักส่วนประกอบก่อนปรุงทุกอย่าง ด้วยเครื่องชั่งความละเอียด 0.1 กรัม สำหรับชั่งเครื่องปรุงรส เช่น เกลือ ผงชูรส และ ตาซึ่งความละเอียด 1 กรัมสำหรับชั่งส่วนประกอบอาหารอื่นๆ
- 3.5) อาสาสมัครเตรียม ซิมและปรุง อาหารหรือปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ จนอาหารหรือปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำข้างต้น มีคุณภาพด้านประสาทสัมผัส (สี กลิ่น รส) ใกล้เคียงกับอาหารหรือปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำที่อาสาสมัครเตรียมอยู่เป็นประจำหรือเตรียมเพื่อจำหน่าย
- 3.6) คณะผู้วิจัยชั่งและบันทึกน้ำหนักส่วนประกอบที่เหลือ รวมทั้งปริมาณอาหารหรือปลาร้าปรุงรสที่ปรุงเสร็จ

- 3.7) เก็บตัวอย่างอาหารหรือปลาร้าปรุงรสที่ปรุงเสร็จในปริมาณ 250-300 กรัมต่อตัวอย่างเพื่อส่งวิเคราะห์ ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียม และคำนวณปริมาณโซเดียมที่ลดลงเมื่อเทียบกับอาหารหรือ เครื่องปรุงรสที่เตรียมจากปลาร้าสูตรปกติ

4. สรุปผลและจัดทำรายงานส่งแหล่งทุน

ภาพที่ 1 แผนภูมิการดำเนินงานวิจัยสำหรับการเตรียมแกงอ่อม ปั่นปลา และแจ่วบอง

ภาพที่ 2 แผนภูมิการดำเนินงานวิจัยสำหรับการเตรียมน้ำปลาร้าปรุงรสและส้มตำ

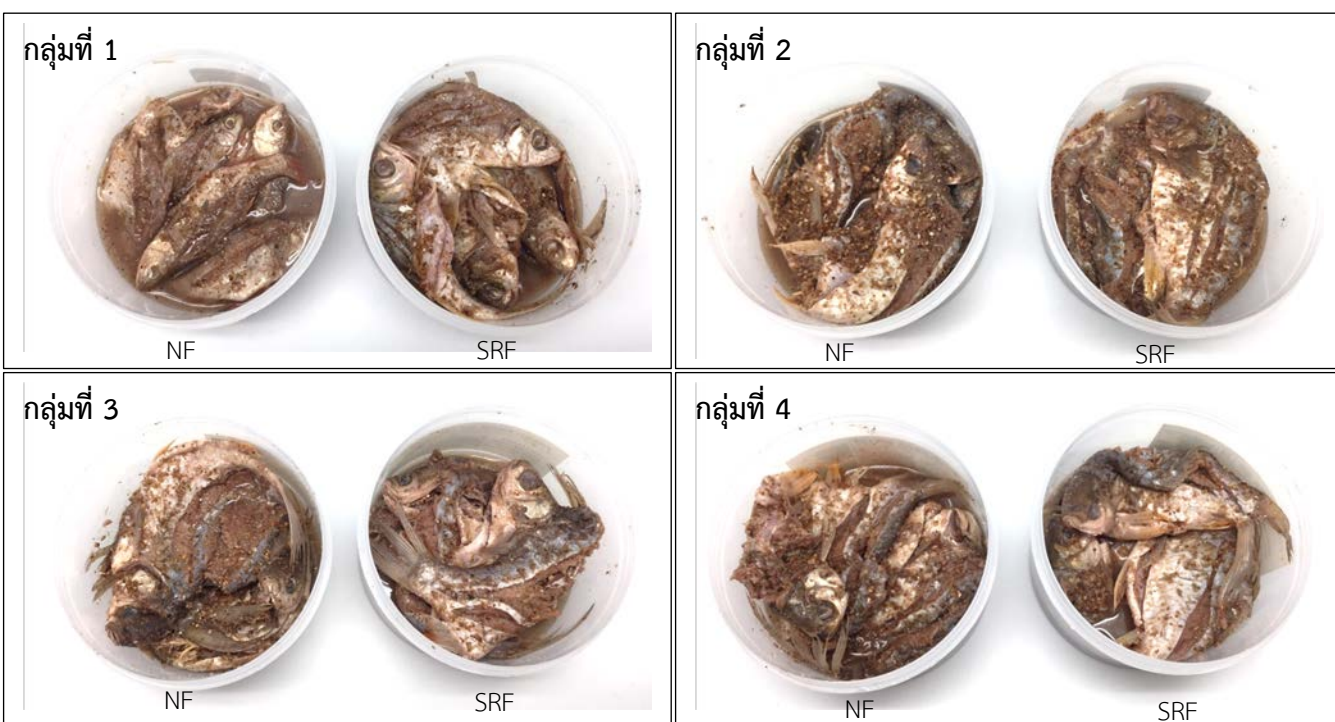
ผลการดำเนินการวิจัย

1. การอบรมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

การอบรมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่นมุ่งสะท้อนให้ผู้เข้าร่วมการอบรมเห็นว่าสามารถใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลงทดแทนเกลือปกติ (เกลือบ้าน) ในสูตรการผลิตปลาร้าดั้งเดิมของตนเอง โดยไม่มีผลกระทบต่อกระบวนการหรือขั้นตอนการผลิตมากนักและนำไปสู่การปรับใช้ในสถานประกอบการเพื่อผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงมีวางจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไปและเพิ่มการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค ในการอบรมนี้มีผู้ประกอบการผลิตปลาร้า ผู้ประกอบการผลิตน้ำปลาร้าปรุงรส แม่ค้าส้มตำ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น 34 ราย จากการแบ่งกลุ่มทดลองผลิตปลาร้าโดยใช้สูตรจากตัวแทนของกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม พบว่า แต่ละกลุ่มมีสูตรการผลิตปลาร้าที่ทราบน้ำหนักส่วนประกอบและปริมาณส่วนประกอบที่ใช้แตกต่างกัน โดยปริมาณเกลือบ้านที่ใช้อยู่ระหว่างร้อยละ 11-21 และจากการสังเกต พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่เข้าใจหลักการใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลงทดแทนเกลือปกติโดยสามารถคำนวณปริมาณเกลือซึ่งมีโซเดียมลดลงที่จะใช้ได้ ซึ่งใช้ในปริมาณ ร้อยละ 93 ของปริมาณเกลือปกติและทดแทนส่วนต่างของน้ำหนักรวมระหว่างปลาร้าที่ใช้เกลือปกติกับปลาร้าที่ใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลงด้วยน้ำเปล่า หลังจากหมักตัวอย่างปลาร้าของทั้ง 4 กลุ่มไว้เป็นระยะเวลา 6 เดือน พบว่า ทุกตัวอย่างมีคุณลักษณะทางกายภาพตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 37/255, สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม 2557) คือ เนื้อปลานุ่ม สภาพผิวคงรูป (ภาพที่ 4) ไม่มีกลิ่นเหม็นเปรี้ยว กลิ่นอับและกลิ่นหืน ซึ่งพ้องกับข้อมูลจากการสอบถามข้อมูลทางโทรศัพท์กับผู้เข้าร่วมการอบรมที่นำปลาร้าที่ทดลองผลิตส่วนหนึ่งกลับไปที่บ้าน นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมการอบรมที่ได้นำปลาร้าข้างต้นไปประกอบอาหารยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าสามารถใช้ปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงทดแทนปลาร้าปกติในการปรุงอาหารได้โดยคุณภาพทางด้านประสาทสัมผัสยังได้รับการยอมรับซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพัศมัยและคณะ ในปี พ.ศ. 2561 (พัศมัยและคณะ 2561) ปลาร้าที่ใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลงในการผลิตมีปริมาณโซเดียมลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) โดยมีปริมาณโซเดียมลดลงร้อยละ 46-59 เมื่อเปรียบเทียบกับปลาร้าที่ใช้เกลือปกติ ดังตารางที่ 2

ภาพที่ 3 การอบรมการผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง

ภาพที่ 4 ปลาร้าที่ทดลองผลิตระหว่างการอบรมโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ทดลองผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF) หลังการหมักเป็นระยะเวลา 6 เดือน

ตารางที่ 2 ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมในปลาร้าที่ทดลองผลิตระหว่างการอบรมโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ทดลองผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF)

กลุ่มผู้เข้าร่วมการอบรม	ปริมาณโซเดียม: mg/100g (ร้อยละของโซเดียมที่ลดลง)		ปริมาณโพแทสเซียม: mg/100g	
	NF	SRF	NF	SRF
กลุ่มที่ 1	7,050	2,926 (59)	170	3,860
กลุ่มที่ 2	5,145	2,509 (51)	121	3,422
กลุ่มที่ 3	5,087	2,768 (46)	143	2,999
กลุ่มที่ 4	6,065	2,714 (55)	147	3,469
ค่าเฉลี่ย	5,837±925	2,729±172 (53±6)	145±20	3,438±352

*ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมใน NF และ SRF แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การเตรียมตัวอย่างอาหารหรือเครื่องปรุงรสจากปลาร้าที่มีปริมาณโซเดียมลดลง

ปลาร้าที่ผลิตในปี พ.ศ. 2561 และหมักไว้เป็นระยะเวลา ประมาณ 10 เดือน มีปริมาณจุลินทรีย์ก่อโรคตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 37/255, สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม 2557) ปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติมีเกลือเป็นส่วนประกอบ ร้อยละ 15-18 การใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลงทดแทนเกลือปกติส่งผลให้ปลาร้ามีปริมาณโซเดียมลดลงประมาณ ร้อยละ 54 โดยปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF) จากผู้ประกอบการรายที่ 3 มีปริมาณโซเดียมลดลงสูงสุด เมื่อเทียบกับปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติ (NF) ที่มาจากผู้ประกอบการรายเดียวกัน (ตารางที่ 3) ดังนั้น NF และ SRF จากผู้ประกอบการรายที่ 3 จึงนำไปใช้เตรียมอาหารและน้ำปลาร้าปรุงรสในงานวิจัยนี้

ตารางที่ 3 ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมในตัวอย่างปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF)

ผู้ประกอบการผลิตปลาร้า	ปริมาณโซเดียม: mg/100g (ร้อยละของโซเดียมที่ลดลง)		ปริมาณโพแทสเซียม: mg/100g	
	NF	SRF	NF	SRF
รายที่ 1	5,105	2,418 (53)	168	4,104
รายที่ 2	4,210	2,049 (51)	241	3,942
รายที่ 3	6,708	2,845 (58)	244	5,630
ค่าเฉลี่ย	5,341±1,266	2,437±398 (54±3)	218±43	4,559±931

*ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมใน NF และ SRF แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1 การเตรียมน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF)

ปลาร้าเป็นส่วนประกอบและแหล่งของโซเดียมหลักในการผลิตน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ SRF สามารถใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตของผู้ประกอบการ เนื่องจากปริมาณการใช้ปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการผลิตน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำจาก NF และ SRF ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ดังตารางที่ 4 การใช้ SRF ทดแทนการใช้ NF ส่งผลให้ปริมาณโซเดียมในน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำลดลงประมาณ ร้อยละ 42 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 ปริมาณการใช้ปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการผลิตน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ (NFS และ SRFS) จากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

ส่วนประกอบ	ปริมาณการใช้: g/100 g น้ำปลาร้าปรุงรส (ร้อยละของปริมาณโซเดียมที่ได้รับจากส่วนประกอบ)	
	NFS	SRFS
ปลาร้า		
- NF	90.10±3.85 (70±20)	88.76±22.89
- SRF		
เครื่องปรุงรสเค็ม (เลือกใส่เพียง 1 รายการ)		
- เกลือแกง	4.60 (32)	5.40
- กะปิ	16.38 (26)	13.08
- น้ำกระเทียมดอง	9.43 (1)	9.62
ผงชูรส	4.46±1.89 (9±3)	4.66±2.82
น้ำตาลทราย	16.29±6.10	18.10±4.41

*ปริมาณการใช้ปลาร้า เครื่องปรุงรสเค็ม น้ำตาลทราย และผงชูรสใน NFS และ SRFS ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

ตารางที่ 5 ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมในน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ (NFS และ SRFS) ที่ผลิตจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

ผู้ประกอบการผลิตน้ำปลาร้า	ปริมาณโซเดียม: mg/100g (ร้อยละของโซเดียมที่ลดลง)		ปริมาณโพแทสเซียม: mg/100g	
	NFS	SRFS	NFS	SRFS
รายชื่อ 1	4,425	2,243 (49)	163	3,901
รายชื่อ 2	5,841	3,501 (40)	217	3,412
รายชื่อ 3	5,547	3,532 (36)	208	3,793
ค่าเฉลี่ย	5,271±747	3,092±735 (42±7)	196±29	3,702±257

*ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมใน NFS และ SRFS แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 การเตรียมส้มตำน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ (NFS และ SRFS) ที่ผลิตจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

น้ำปลาร้าปรุงรสเป็นเครื่องปรุงรสและแหล่งของโซเดียมหลักในการเตรียมส้มตำ SRFS สามารถใช้เป็นส่วนประกอบในการเตรียมส้มตำได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิธีการเตรียมดั้งเดิมของแม่ค้าหรือแม่บ้าน เนื่องจากปริมาณการใช้น้ำปลาร้าปรุงรสและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการเตรียมส้มตำจาก NFS และ SRFS ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ดังตารางที่ 6 ทั้งนี้ การทดแทนเกลือปกติด้วยเกลือที่มีโซเดียมลดลงตั้งแต่ต้นทางการผลิตปลาร้า ส่งผลให้ส้มตำที่ใช้ SRFS มีปริมาณโซเดียมลดลง ร้อยละ 33 โดยผู้บริโภครับประทานส้มตำ 1 จาน (160 กรัม, อุไรพรและคณะ 2556) มีโอกาสได้รับโซเดียมลดลงจากเดิมเฉลี่ยร้อยละ 59 เป็นร้อยละ 39 ของปริมาณที่แนะนำให้บริโภคต่อวัน (RDI) และได้รับโพแทสเซียมเพิ่มขึ้นจากเฉลี่ยร้อยละ 8 เป็นร้อยละ 22 ของ RDI ซึ่งปริมาณโซเดียมที่ลดลงและโพแทสเซียมที่เพิ่มขึ้นมีความผันแปรตามที่มาของน้ำปลาร้าปรุงรสและผู้เตรียมส้มตำ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 6 ปริมาณการใช้น้ำปลาร้าปรุงรสและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการเตรียมส้มตำ (NFSP และ SRFSP) จากน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ (NFS และ SRFS) ที่ผลิตจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

ส่วนประกอบ	ปริมาณการใช้: g/100 g ส้มตำ (ร้อยละของปริมาณโซเดียมที่ได้รับจากส่วนประกอบ)	
	NFSP	SRFSP
น้ำปลาร้าปรุงรส		
- NFS	11.08±2.78 (77±14)	
- SRFS		10.92±3.87
น้ำปลา	1.51±1.34 (17±15)	1.38±1.57
ผงชูรส (เฉพาะที่เติมขณะปรุง)	0.96±0.56 (15±8)	0.93±0.61
น้ำตาลปีป	2.25±1.36	2.30±1.05
มะนาว	4.35±1.65	4.02±1.65

*ปริมาณการใช้น้ำปลาร้า น้ำปลา ผงชูรส น้ำตาลปีปและมะนาวใน NFSP และ SRFSP ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

ตารางที่ 7 ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียม (mg) ในส้มตำ (NFSP และ SRFSP) 1 จาน ที่เตรียมจากน้ำปลาร้าปรุงรสสำหรับใส่ส้มตำ (NFS และ SRFS) ที่ผลิตจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF) จำแนกตามที่มา

ที่มา	ปริมาณโซเดียม: mg/160g (ร้อยละของโซเดียมที่ลดลง)		ปริมาณโพแทสเซียม: mg/160g (ร้อยละของโพแทสเซียมที่เพิ่มขึ้น)	
	NFSP	SRFSP	NFSP	SRFSP
น้ำปลาร้าปรุงรส				
ผู้ประกอบการรายที่ 1	1,211±43	769±38 (36±5)	266±54	920±314 (239±61)
ผู้ประกอบการรายที่ 2	1,220±163	779±19 (35±11)	277±64	696±73 (166±99)
ผู้ประกอบการรายที่ 3	1,117±118	816±61 (16±10)	266±45	733±170 (181±72)
ผู้เตรียมส้มตำ				

ที่มา	ปริมาณโซเดียม: mg/160g (ร้อยละของโซเดียมที่ลดลง)		ปริมาณโพแทสเซียม: mg/160g (ร้อยละของโพแทสเซียมที่เพิ่มขึ้น)	
	NFSP	SRFSP	NFSP	SRFSP
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 1	1,019±132	793±61 (26±14)	313±13	794±283 (154±91)
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 2	1,258±47	801±44 (36±5)	209±5	672±111 (222±55)
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 3	1,199±103	770±32 (35±6)	287±12	883±224 (209±88)
ค่าเฉลี่ย	1,182±114	788±43 (33±9)	270±48	783±210 (195±76)

*ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมใน NFSP และ SRFSP แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 การเตรียมแกงอ่อมไก่จากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF)

ปลาร้าเป็นเครื่องปรุงรสและแหล่งของโซเดียมหลักในการเตรียมแกงอ่อมไก่ SRF สามารถใช้เป็นส่วนประกอบในการเตรียมแกงอ่อมไก่ได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิธีการเตรียมดั้งเดิมของแม่ค้าหรือแม่บ้าน เนื่องจากปริมาณการใช้น้ำปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการเตรียมแกงอ่อมไก่จาก NF และ SRF ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ดังตารางที่ 8 ทั้งนี้ การทดแทนเกลือปกติด้วยเกลือที่มีโซเดียมลดลงตั้งแต่ต้นทางการผลิตปลาร้า ส่งผลให้แกงอ่อมที่ใช้ SRF มีปริมาณโซเดียมลดลง ร้อยละ 54 โดยผู้บริโภคที่รับประทานแกงอ่อมไก่ 1 หน่วยบริโภค (200 กรัม, กระทรวงสาธารณสุข 2541) มีโอกาสได้รับโซเดียมลดลงจากเดิมเฉลี่ยร้อยละ 62 เป็นร้อยละ 29 ของปริมาณที่แนะนำให้บริโภคต่อวัน (RDI) และได้รับโพแทสเซียมเพิ่มขึ้นจากเฉลี่ยร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 22 ของ RDI (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 8 ปริมาณการใช้ปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการปรุงรสแกงอ่อมไก่ (NFA และ SRFA) จากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

ส่วนประกอบ	ปริมาณการใช้: g/100 g แกงอ่อมไก่ (ร้อยละของปริมาณโซเดียมที่ได้รับจากส่วนประกอบ)	
	NFA	SRFA
ปลาร้า - NF - SRF	6.05±1.44 (60±21)	4.76±1.00
เครื่องปรุงรสเค็ม - น้ำปลา - เกลือแกง	1.15±0.41 (15±5) 0.22±0.11 (14±7)	0.98±0.89 0.13±0.11
ผงชูรส	0.61±0.23 (11±5)	0.89±0.70

*ปริมาณการใช้ปลาร้า เครื่องปรุงรสเค็ม และผงชูรสใน NFA และ SRFA ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

ตารางที่ 9 ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียม (mg) ในแกงอ่อมไก่ (NFA และ SRFA) 1 หน่วยบริโภคที่เตรียมจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

ผู้เตรียมแกงอ่อม	ปริมาณโซเดียม: mg/200g (ร้อยละของโซเดียมที่ลดลง)		ปริมาณโพแทสเซียม: mg/200g (ร้อยละของโพแทสเซียมที่เพิ่มขึ้น)	
	NFA	SRFA	NFA	SRFA
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 1	1,245	534 (57)	310	765 (147)
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 2	1,404	712 (49)	310	787 (154)
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 3	1,064	488 (54)	362	781 (116)
ค่าเฉลี่ย	1,238±170	578±118 (54±4)	327±30	778±12 (134±20)

*ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมใน NFA และ SRFA แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 การเตรียมปนปลาช่อนจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF)

ปลาร้าเป็นเครื่องปรุงรสหลักในการเตรียมปนปลาช่อน และเป็นแหล่งของโซเดียมหลักร่วมกับเกลือแกง SRF สามารถใช้เป็นส่วนประกอบในการเตรียมปนปลาช่อนได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิธีการเตรียมดั้งเดิมของแม่ค้าหรือแม่บ้าน เนื่องจากปริมาณการใช้น้ำปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการเตรียมปนปลาช่อนจาก NF และ SRF ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ดังตารางที่ 10 ทั้งนี้ การทดแทนเกลือปกติด้วยเกลือที่มีโซเดียมลดลงตั้งแต่ต้นทางการผลิตปลาร้า ส่งผลให้ปนปลาช่อนที่ใช้ SRF มีปริมาณโซเดียมลดลง ร้อยละ 44 โดยผู้บริโภคที่รับประทานปนปลาช่อน 1 หน่วยบริโภค (1 ซ้อนโต๊ะ: ~15 กรัม, กระทรวงสาธารณสุข 2541) มีโอกาสได้รับโซเดียมลดลงจากเดิมเฉลี่ยร้อยละ 6 เป็นร้อยละ 3 ของปริมาณที่แนะนำให้บริโภคต่อวัน (RDI) และได้รับโพแทสเซียมเพิ่มขึ้นจากเฉลี่ยร้อยละ 1 เป็นร้อยละ 3 ของ RDI (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 10 ปริมาณการใช้น้ำปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการปรุงรสปนปลาช่อน (NFP และ SRFP) จากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

ส่วนประกอบ	ปริมาณการใช้: g/100 g ปนปลาช่อน (ร้อยละของปริมาณโซเดียมที่ได้รับจากส่วนประกอบ)	
	NFP	SRFP
ปลาร้า		
- NF	15.44±11.17 (41±15)	
- SRF		14.54±2.78
เครื่องปรุงรสเค็ม		
- น้ำปลา	0.09±0.16 (1±1)	1.57±1.45
- เกลือแกง	0.73±0.17 (42±12)	0.48±0.82
ผงชูรส	0.97±0.77 (16±16)	0.37±0.21

*ปริมาณการใช้น้ำปลาร้า เครื่องปรุงรสเค็ม และผงชูรสใน NFP และ SRFP ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

ตารางที่ 11 ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียม (mg) ในป่นปลาช่อน (NFP และ SRFP) 1 หน่วยบริโภคที่เตรียมจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

ผู้เตรียมป่นปลาช่อน	ปริมาณโซเดียม: mg/15g (ร้อยละของโซเดียมที่ลดลง)		ปริมาณโพแทสเซียม: mg/15g (ร้อยละของโพแทสเซียมที่เพิ่มขึ้น)	
	NFP	SRFP	NFP	SRFP
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 1	85	46 (46)	35	67 (94)
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 2	88	61 (31)	28	84 (203)
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 3	160	72 (55)	43	116 (171)
ค่าเฉลี่ย	111±42	60±13 (44±12)	35±7	89±24 (156±56)

*ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมใน NFP และ SRFP แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5 การเตรียมแฉับองจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติ (NF) และปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (SRF)

ปลาร้าเป็นเครื่องปรุงรสและแหล่งของโซเดียมหลักในการเตรียมแฉับอง SRF สามารถใช้เป็นส่วนประกอบในการเตรียมป่นปลาช่อนได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิธีการเตรียมดั้งเดิมของแม่ค้าหรือแม่บ้าน เนื่องจากปริมาณการใช้น้ำปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการเตรียมแฉับองจาก NF และ SRF ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) ดังตารางที่ 12 ทั้งนี้ การทดแทนเกลือปกติด้วยเกลือที่มีโซเดียมลดลงตั้งแต่ต้นทางการผลิตปลาร้า ส่งผลให้แฉับองที่ใช้ SRF มีปริมาณโซเดียมลดลง ร้อยละ 44 โดยผู้บริโภคที่รับประทานแฉับอง 1 หน่วยบริโภค (1 ช้อนโต๊ะ: ~15 กรัม, กระทรวงสาธารณสุข 2541) มีโอกาสได้รับโซเดียมลดลงจากเดิมเฉลี่ยร้อยละ 18 เป็นร้อยละ 7 ของปริมาณที่แนะนำให้บริโภคต่อวัน (RDI) และได้รับโพแทสเซียมเพิ่มขึ้นจากเฉลี่ยร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 8 ของ RDI (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 12 ปริมาณการใช้ปลาร้าและสารปรุงแต่งรสอื่นๆ ในการปรุงรสแจ่วบอง (NFJ และ SRFJ) จากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

ส่วนประกอบ	ปริมาณการใช้: g/100 g แจ่วบอง (ร้อยละของปริมาณโซเดียมที่ได้รับจากส่วนประกอบ)	
	NFJ	SRFJ
ปลาร้า - NF - SRF	40.98±10.56 (90±4)	30.73±13.43
เครื่องปรุงรสเค็ม - น้ำปลา - เกลือแกง	0.16±0.27 (1±1) 0.00±0.00 (0±0)	0.66±1.14 0.11±0.19
ผงชูรส	2.03±0.66 (10±3)	1.68±1.19
เนื้อมะขามเปียก	7.38±3.89	9.62±3.26

*ปริมาณการใช้ปลาร้า เครื่องปรุงรสเค็ม ผงชูรส และเนื้อมะขามเปียกใน NFJ และ SRFJ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

ตารางที่ 13 ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียม (mg) ในแจ่วบอง (NFJ และ SRFJ) 1 หน่วยบริโภคที่เตรียมจากปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติและปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง (NF และ SRF)

ผู้เตรียมแจ่วบอง	ปริมาณโซเดียม: mg/15g (ร้อยละของโซเดียมที่ลดลง)		ปริมาณโพแทสเซียม: mg/15g (ร้อยละของโพแทสเซียมที่เพิ่มขึ้น)	
	NFJ	SRFJ	NFJ	SRFJ
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 1	271	99 (64)	71	185 (159)
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 2	400	171 (57)	65	341 (428)
แม่ค้า/แม่บ้านรายที่ 3	395	160 (59)	55	263 (377)
ค่าเฉลี่ย	355±73	143±39 (60±3)	64±8	236±78 (321±143)

*ปริมาณโซเดียมและโพแทสเซียมใน NFJ และ SRFJ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

ผู้เข้าร่วมอบรมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่จากทั้งสิ้น 34 ราย เข้าใจหลักการใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลงทดแทนเกลือปกติโดยสามารถคำนวณปริมาณเกลือที่มีโซเดียมลดลงที่จะใช้ผลิตปลาร้าตามสูตรดั้งเดิมของตนได้ ปลาร้าที่ทดลองผลิตระหว่างการอบรมและหมักเป็นระยะเวลา 6 เดือน มีคุณลักษณะทางกายภาพตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งสามารถใช้ปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงทดแทนปลาร้าปกติในการปรุงอาหารได้โดยคุณภาพทางด้านประสาทสัมผัสยังได้รับการยอมรับ ผู้ผลิตในชุมชนสนใจและมีแนวโน้มที่จะผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงเพื่อจำหน่ายโดยต้องการการสนับสนุนจากโครงการวิจัยและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนด ทั้งนี้โครงการวิจัยได้ประสานความร่วมมือกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อผลักดันให้มีสถานประกอบการที่ผลิตปลาร้าซึ่งได้มาตรฐานต้นแบบและมีผลิตภัณฑ์ปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงออกวางจำหน่ายในท้องตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็นพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

การผลิตปลาร้าโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลงซึ่งมีจำหน่ายในท้องตลาดทดแทนเกลือปกติ ดำเนินการสะดวกได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตดั้งเดิมของผู้ประกอบการ ผลิตภัณฑ์ปลาร้าที่ผลิตได้สามารถนำไปปรุงอาหารโดยผสมกับวิธีการประกอบอาหารดั้งเดิมและมาตรฐานคุณภาพด้านประสาทสัมผัสของแม่บ้านหรือแม่ค้าได้ การลดปริมาณโซเดียมตั้งแต่ตั้งต้นในการผลิตปลาร้าโดยการใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลงทดแทนเกลือปกติ ส่งผลให้ปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือที่มีโซเดียมลดลง และ เครื่องปรุงรสหรืออาหารที่เตรียมจากปลาร้าข้างต้นมีปริมาณโซเดียมลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) โดยปลาร้า น้ำปลาร้าปรุงรส ส้มตำ แกงอ่อม ป่นปลา และแจ่วบอง มีปริมาณโซเดียมลดลงร้อยละ 54, 42, 33, 54, 44 และ 60 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับปลาร้าที่ผลิตโดยใช้เกลือปกติ และ เครื่องปรุงรสหรืออาหารที่เตรียมจากปลาร้าดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. 2541. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 182) พ.ศ. 2541 เรื่องฉลากโภชนาการ. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 115, ตอนที่ 47 ง (ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2541).
- กองโภชนาการ. 2552. รายงานการสำรวจปริมาณการบริโภคโซเดียมคลอไรด์ของประชากรไทย. นนทบุรี: กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กองโรคไม่ติดต่อ. 2558. รายงานประจำปี 2558. นนทบุรี: กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- กองโรคไม่ติดต่อ. 2563. รายงานประจำปี 2562. นนทบุรี: กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. 2557. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ปลายี่งู มพช. 37/2557. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม
- สำนักโรคไม่ติดต่อ. 2561. สถานการณ์การดำเนินงานด้านการป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อ. นนทบุรี: สำนักงานโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
- พัศมัย เอกก้านตรง, วิสิษฐ จะวะสิต, อุไรพร จิตต์แจ้, จันทิมา โพธิ, อทิตตา บุญประเดิม และกมลวรรณ ชินชานู ภาพ. 2561. การพัฒนาคุณภาพปลายี่งู และผลิตภัณฑ์ปลายี่งูทางเลือกตามภูมิปัญญาท้องถิ่น. นครปฐม: สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิชัย เอกพลากร, หทัยชนก พรรคเจริญ, กนิษฐา ไทยกล้า และวราภรณ์ เสถียรนพแก้ว. 2557. รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานสำรวจสุขภาพประชาชนไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- อุไรพร จิตต์แจ้, ประไพศรี ศิริจักรวาล, วันทนีย์ เกรียงสินยศ, นางพัศมัย เอกก้านตรง และคณะ. 2556. การสร้างฐานข้อมูลวัตถุดิบอาหารและเครื่องปรุงรส: อาหารท้องถิ่นภาคต่างๆ และอาหารที่นิยมทั่วไป. กรุงเทพฯ: เครือข่ายขับเคลื่อนรณรงค์เพื่อลดการบริโภคเกลือ (โซเดียม) ในประเทศไทย
- Amarra MS and Khor GL. 2015. Sodium consumption in Southeast Asia: An updated review of intake levels and dietary sources in six countries. In: Bendich A and Deckelbaum RJ, Ed. New York: Humana Press.
- Limmanon W. 2006. Effect of diets prepared by using sodium-reduced condiment on lowering blood pressure in hypertensive persons. (Master's thesis) Institute of Nutrition, Mahidol University, Nakhon pathom.
- WHO. 2012. Guideline: Sodium intake for adults and children. World Health Organization (WHO), Geneva.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย สำหรับการปรุงอาหารหรือปลาร้าปรุงรสบรรจุขวด
จากปลาร้าที่หมักตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

๗ เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย สำหรับการปรุงอาหารหรือปลาร้าปรุงรสบรรจุขวด จากปลาร้าที่หมักตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ๗

คำชี้แจง : ในเอกสารฉบับนี้อาจมีข้อความที่ท่านอ่านแล้วยังไม่เข้าใจ โปรดสอบถามหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้แทนให้ช่วยอธิบาย
จนกว่าท่านจะเข้าใจดี

ชื่อโครงการ	การส่งเสริมการผลิตปลาร้า ที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวจันทิมา โปธิ
สถานที่ทำงาน	สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล 999 ถ.พุทธมนทลสาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมนทล จ.นครปฐม 73170
หมายเลขโทรศัพท์	086-162-6767 , 02 8002380 ต่อ 125
สถานที่วิจัย	สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ให้ทุนวิจัย	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

ข้อมูลโครงการวิจัยโดยย่อ : โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อ เพื่อส่งเสริมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลง ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และศึกษาแนวโน้มของปริมาณโซเดียมที่ลดลงในอาหารหรือเครื่องปรุงที่นิยมรับประทาน ซึ่งเตรียมจากปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้คือ ผู้ผลิตปลาร้าในชุมชนเกิดความสนใจและมีแนวโน้มที่จะผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงเพื่อจำหน่าย และปริมาณโซเดียมในอาหารหรือเครื่องปรุงรสที่เตรียมด้วยปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง มีปริมาณลดลงอย่างน้อย ร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับอาหารหรือเครื่องปรุงรสที่เตรียมจากปลาร้าสูตรปกติ

ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เพราะ : ท่านเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการปรุงอาหารหรือปลาร้าปรุงรสบรรจุขวด

จำนวนผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งสิ้น : 6 คน

ระยะเวลาที่จะทำวิจัยทั้งสิ้น : 1 ปี (1 เมษายน 2562 – 31 มีนาคม 2563)

หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว: ผู้วิจัยขอให้ท่านปรุงอาหาร ได้แก่ แกงอ่อม ป่นปลา แจ่วบอง และส้มตำ ซึ่งใช้ระยะเวลา 2 วันในการเก็บข้อมูลโดยจะขอให้ท่านปรุงอาหารวันละ 2 รายการ หรือปรุงปลาร้าปรุงรสบรรจุขวด ซึ่งใช้ระยะเวลา 1 วันในการเก็บข้อมูล ด้วยปลาร้าที่พัฒนาให้มีโซเดียมลดลงและปลาร้าปกติ โดยผู้วิจัยจะถ่ายภาพของท่านขณะที่ท่านปรุงอาหารหรือเครื่องปรุงรส ถ่ายภาพส่วนประกอบและอาหารหรือปลาร้าปรุงรสที่ท่านปรุงเสร็จ จดบันทึกน้ำหนักส่วนประกอบและน้ำหนักอาหารหรือปลาร้าปรุงรสที่ท่านปรุงเสร็จ รวมทั้งสอบถามข้อคิดเกี่ยวกับการนำปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงไปใช้ในการปรุงอาหารหรือเตรียมปลาร้าปรุงรสบรรจุขวด

➢ ผู้วิจัยจะใช้รหัสแทนชื่อและข้อมูลส่วนตัวของท่านในการบันทึกข้อมูล และจะดำเนินการทำลายข้อมูลตลอดจนข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่านภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

➢ ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อเข้าร่วมการวิจัย ท่านอาจรู้สึกอึดอัด หรืออาจรู้สึกไม่สบายใจอยู่บ้างกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านแต่อย่างใด

➢ ข้อมูลส่วนตัวของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนรวม ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น

➢ การวิจัยครั้งนี้ท่านจะได้รับค่าตอบแทนในการปรุง แกงอ่อม ป่นปลา แจ่วบอง ส้มตำ หรือปลาร้าปรุงรสบรรจุขวด รายการละ 200 บาท

➤ หากท่านมีข้อสงสัยที่จะสอบถามเกี่ยวกับการวิจัยนี้ ท่านสามารถติดต่อไปยังนางสาวจันทิมา โพธิ์ เบอร์โทร 086-162-6767 , 02 8002380 ต่อ 125 ได้ตลอดเวลา

➤ โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพุทธมณฑลสายสี่ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 หมายเลขโทรศัพท์ 0 2441 9180 โทรสาร 0 2441 9181 หากท่านได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้ ท่านสามารถติดต่อกับประธานคณะกรรมการจริยธรรมฯ หรือผู้แทน ได้ตามสถานที่และหมายเลขโทรศัพท์ข้างต้น

ข้าพเจ้าเข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยนี้โดยตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้

ลงชื่อ.....ผู้เข้าร่วมการวิจัย	ลงชื่อ.....ผู้ให้ข้อมูล
(.....)	(.....)
วันที่.....	วันที่.....

ภาคผนวก ข

เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย สำหรับการอบรมและทดลองผลิต
ปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

๗ เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย สำหรับการอบรมและทดลองผลิต ปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ๗

คำชี้แจง : ในเอกสารฉบับนี้อาจมีข้อความที่ท่านอ่านแล้วยังไม่เข้าใจ โปรดสอบถามหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้แทนให้ช่วยอธิบาย จนกว่าท่านจะเข้าใจดี

ชื่อโครงการ	การส่งเสริมการผลิตปลาร้า ที่มีโซเดียมลดลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวจันทิมา โปธิ
สถานที่ทำงาน	สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล 999 ถ.พุทธมนทลสาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมนทล จ.นครปฐม 73170
หมายเลขโทรศัพท์	086-162-6767 , 02 8002380 ต่อ 125
สถานที่วิจัย	สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ให้ทุนวิจัย	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ข้อมูลโครงการวิจัยโดยย่อ : โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อ เพื่อส่งเสริมการผลิตปลาร้าทางเลือกที่มีโซเดียมลดลง ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และศึกษาแนวโน้มของปริมาณโซเดียมที่ลดลงในอาหารหรือเครื่องปรุงที่นิยมรับประทาน ซึ่งเตรียมจากปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัยนี้ คือ ผู้ผลิตปลาร้าในชุมชนเกิดความสนใจและมีแนวโน้มที่จะผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงเพื่อจำหน่าย และปริมาณโซเดียมในอาหารหรือเครื่องปรุงรสที่เตรียมด้วยปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง มีปริมาณลดลงอย่างน้อย ร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับอาหารหรือเครื่องปรุงรสที่เตรียมจากปลาร้าสูตรปกติ

ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เพราะ : ท่านเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการผลิตปลาร้าตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

จำนวนผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งสิ้น : 30 คน

ระยะเวลาที่จะทำวิจัยทั้งสิ้น : 1 ปี (1 เมษายน 2562 – 31 มีนาคม 2563)

หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว: ผู้วิจัยจะอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานด้านคุณภาพและความปลอดภัยของปลาร้า วิธีการผลิต และควบคุมคุณภาพปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง จากนั้นขอให้ท่านผลิตปลาร้าสูตรปกติและปลาร้าที่มีโซเดียมลดลงเป็นกลุ่มโดยดำเนินการผลิตปลาร้าของท่านอาจถูกใช้เป็นสูตรตั้งต้นในการทดลองผลิตปลาร้าและเปิดเผยแก่สมาชิกภายในกลุ่ม ผู้วิจัยจะช่วยคำนวณปริมาณเกลือที่มีโซเดียมลดลงเพื่อทดแทนเกลือปกติ ถ่ายภาพของท่านขณะที่ท่านทดลองผลิตปลาร้า ถ่ายภาพส่วนประกอบและปลาร้าที่ท่านผลิตเสร็จ จัดบันทึกน้ำหนักส่วนประกอบและน้ำหนักปลาร้าที่ท่านผลิต และเก็บตัวอย่างปลาร้า รวมทั้งสอบถามข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการผลิตปลาร้าที่มีโซเดียมลดลง

➢ ผู้วิจัยจะใช้รหัสแทนชื่อและข้อมูลส่วนตัวของท่านในการบันทึกข้อมูล และจะดำเนินการทำลายข้อมูลตลอดจนข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่านภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

➢ ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อเข้าร่วมการวิจัย ท่านอาจรู้สึกอึดอัด หรืออาจรู้สึกไม่สบายใจอยู่บ้างกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านแต่อย่างใด

➢ ข้อมูลส่วนตัวของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนรวม ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนเท่านั้น

➢ หากท่านมีข้อสงสัยที่จะสอบถามเกี่ยวกับการวิจัยนี้ ท่านสามารถติดต่อไปยังนางสาวจันทิมา โปธิ เบอร์โทร 086-162-6767 , 02 8002380 ต่อ 125 ได้ตลอดเวลา

➤ โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพุทธมณฑลสายสี่ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 หมายเลขโทรศัพท์ 0 2441 9180 โทรสาร 0 2441 9181 หากท่านได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้ ท่านสามารถติดต่อกับประธานคณะกรรมการจริยธรรมฯ หรือผู้แทน ได้ตามสถานที่และหมายเลขโทรศัพท์ข้างต้น

ข้าพเจ้าเข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยนี้โดยตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้

ลงชื่อ.....ผู้เข้าร่วมการวิจัย	ลงชื่อ.....ผู้ให้ข้อมูล
(.....)	(.....)
วันที่.....	วันที่.....